

– відсутність чітко визначених процесуальних можливостей прокурора під час розгляду справ про банкрутство, особливо у випадках банкрутства державних підприємств;

– відсутність врегульованості питання необхідності затвердження реєстру вимог кредиторів під час розгляду справ, порушених з особливостями ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Враховуючи зазначене, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» потребує певного вдосконалення для того, щоб унеможливити застосування інституту банкрутства, як інструменту для використання протиправних дій, щодо отримання доступу до управління юридичною особою та перерозподілу прав власності на майно та коштів підприємства.

Шухатян Х. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права та процесу*

ДО ПИТАННЯ УЧАСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Проголошуючи в ст. 55 Конституції України, що права та свободи людини і громадянина захищаються судом, та кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, держава взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення рівного захисту прав, свобод та інтересів для всіх суб'єктів суспільних відносин. Обов'язковим учасником будь-яких відносин виступає людина – фізична особа. В ст. 24 Цивільного кодексу України надається визначення, відповідно до якого людина як учасник цивільних правовідносин є фізичною особою.

Однак, дане визначення дещо звужує зміст викладеного поняття, адже фізична особа може бути учасником не тільки цивільних правовідносин. Так, вона виступає основним індивідуальним суб'єктом в адміністративному праві (Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. 2004, с. 139), є єдиним можливим суб'єктом злочину у кримінальному праві, бере участь у різних видах господарських правовідносин, виступає учасником у різних видах судових процесів.

У зв'язку з розвитком сучасного законодавства, що йде шляхом демократизації існуючих процесів у державі, актуальним є дослідження правового положення фізичної особи у господарському процесі, як специфічних учасників для даного виду судочинства. Адже після прийняття Закону України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» від 13.05.97, у ст. 1 серед осіб, що мають право на звернен-

ня до Господарського суду з'явилися фізичні особи, що не мають статусу суб'єкта підприємницької діяльності.

Дослідженням учасників господарського процесу займалися багато вчених-юристів: Т. Абова, Н. Абрамов, А. Арифулін, Н. Артеб'якіна, І. Балюк, В. Беяневич, С. Боровик, С. Васильєв, Т. Григор'єва, П. Логінов, В. Мамутов, С. Мудрий, І. Побирченко, В. Погорецький, Ю. Попова, Д. Притика, І. Решетнікова, М. Рожкова, Т. Сахнова, Є. Терещева, М. Тітов, М. Треушніков, Д. Фурсов, О. Чапля, В. Шерстюк, М. Шварц, Т. Шкляр, В. Щербина, М. Юков, В. Яковлев, В. Ярков та інші.

Однак, питання правового положення фізичної особи у господарському процесі недостатньо вивчено, у зв'язку з чим потребує окремого наукового дослідження.

Тому, вкрай необхідним, на нашу думку, є дослідження специфіки участі фізичних осіб у господарському процесі, надання класифікації форм такої участі.

Відповідно до п. 3.2. Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 24 жовтня 2011 року № 11 «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам», господарські суди на загальних підставах вирішують усі спори між суб'єктами господарської діяльності, а також спори, пов'язані з приватизацією державного та комунального майна (крім спорів про приватизацію державного житлового фонду), у тому числі спори про визнання недійсними відповідних актів органів місцевого самоврядування та органів приватизації, а також спори зі справ, що виникають з корпоративних відносин.

З огляду на приписи частини другої статті 1 та статті 12 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК), зазначені справи підвідомчі господарським судам і в тому разі, якщо сторонами в судовому процесі виступають фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

Крім того до компетенції господарських судів віднесено розгляд усіх справ про банкрутство, а також справ у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство, за певними винятками (пункт 7 частини першої статті 12 ГПК України). А згідно зі ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом», кредиторами у справі про банкрутство можуть бути юридичні або фізичні особи, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які мають підтвержені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника.

Досліджуючи участь фізичних осіб у корпоративних спорах, кількість розгляду у господарських судах яких зростає, необхідно звернути увагу на Інформаційний лист Вищого господарського суду України № 01-06/1624/2011 від 21.11.2011 року «Про практику застосування ВГСУ у розгляді справ окремих норм матеріального права», у п. 7 якого роз'яснено в якому випадку можливе звернення фізичної особи до господарського

суду з позовною заявою. Так, у разі порушення переважного права на придбання акцій будь-який акціонер товариства та/або саме товариство, якщо статутом товариства передбачено переважне право на придбання акцій товариством, має право протягом трьох місяців з моменту, коли акціонер чи товариство дізналися або повинні були дізнатися про таке порушення, вимагати у судовому порядку переведення на них прав та обов'язків покупця акцій.

Наприклад, Господарським судом Київської області, 18 квітня 2013 року порушено справу № 911/1460/13 за позовом Нікітенка В. П. до Акціонерного товариства «Капак Холдінг С.А» про розірвання договору купівлі-продажу (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30760085>).

Цікавим прикладом участі фізичної особи у господарському процесі є ситуація, коли фізична особа виступає в якості третьої особи, що не заявляє самостійних вимог на стороні відповідача. Так, на розгляді у Господарському суді Луганської області знаходилась справа № 11пд/5014/2601/2012 за позовом Щастинської міської ради до Товариства з обмеженою відповідальністю Агентства по нерухомості «Дисконт», за участю третьої особи-фізичної особи, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача про визнання недійсною угоди, укладеної на аукціоні з продажу комунального майна, та результатів проведення аукціону з продажу об'єкту комунальної власності; зобов'язання відповідача повернути фізичній особі в натурі все, що він одержав на виконання цього правочину. (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28826668>).

Крім того виникають питання щодо можливості участі фізичних осіб у такій категорії справ, як справи зі спорів про спростування недостовірної інформації, адже згідно з Інформаційним листом Вищого господарського суду № 01-8/973 від 14.12.2007 року «Про деякі питання практики застосування у вирішенні спорів окремих норм процесуального права», господарським судам підвідомчі справи зі спорів про спростування недостовірної інформації, в яких сторонами є особи, зазначені у ст. 1 ГПК України, тобто в тому числі й фізичні особи без статусу суб'єкта підприємницької діяльності.

Таким чином, аналіз судової практики свідчить про тенденцію зміни усталеної практики щодо суб'єктного складу у господарському судочинстві. Сучасні економічні відносини характеризуються участю в них і фізичних осіб, які у зв'язку з цим стають учасниками господарського процесу.

Слід врахувати, що у господарському процесі в залежності від статусу, форми господарського процесу, категорії справ, стороною у справі може бути фізична особа без статусу суб'єкта господарювання.

Саме такий підхід розширює суб'єктний склад сторін у господарському процесі та вимагає наукових розробок для виокремлення специфіки таких проваджень та визначення особливого правового положення фізичної особи у господарському процесі.